

«خوب بودن» کنسولگری‌های مشهد، آفت «عالی شدن» آن‌هاست

سیزده سال و نیم، مستندنگاری، دیده‌بانی و رصد رویکرد بین‌المللی رخدادهای مشهد و ارزیابی و عیارسنجی ۲۲ دیپلماسی در خراسان رضوی، ره‌آورد تلاش شماری از خادمان بین‌المللی رضوی در ایران و جهان اسلام است که در قالب تشکلی مردمی و سایبری با محور «اندیشکده بین‌المللی فرهیخت» گرد هم آمده‌اند تا از رهگذر تهیه و تدوین «نخستین دانشنامه بین‌المللی مشهد»، به مرجعیت علمی ارزیابی و سنجش توسعه روابط خارجی جهان شهر برکت و کرامت نیز دست یابند. از جمله دستاوردهای آنان، ثبت بیش از ۷۰۰۰ فیش تحقیقاتی است و اینکه برخلاف

تصور غالب عامه، این «دیپلماسی دانشگاهی» است که دیپلماسی اول شهر و استان عالم‌آل محمد (ص) به‌شمار می‌رود و دیپلماسی‌های «زیارت و دینی» و «اقتصادی و گردشگری» در رتبه‌های بعدی قرار دارند. اکنون «عبدالرضا زرگری» که پیش‌تر عضو مؤسس ۲ راینی فرهنگی سفارت‌های کشورمان در قزاقستان (آلماتی) و روسیه (مسکو) بوده، پس از ۱۰ سال اقامت و کار در دستگاه دیپلماسی فرهنگی کشور و بازگشت به ایران، مؤسس این اندیشکده مطالعاتی است. وی درباره عملکرد کنسولگری‌های مقیم مشهد نکاتی را بیان کرده که اینک پیش‌روی شماست.

برندارند و از همه مهم‌تر، همت و عزمی جدی برای رفع موانع و معضلات موجود در مسیر رشد این تعاملات از خود نشان ندهند، گرفتار تناقض می‌شوند که بیرون آمدن از آن به‌سادگی میسر نیست. به‌عنوان نمونه، مقام بلندپایه‌ای در کشور همسایه و مسلمان می‌گوید که من می‌توانم روزانه به جای ۲۵۰ مسافر، ۲۵۰۰ زائر عازم مشهد کنم و به آن‌ها اجازه خروج از کشور همراه بار و ایدید بدهم، اما متأسفانه مافیای خدمات اسکان و تغذیه و... که اتفاقاً بومی کشور

کنسولگری‌ها پلی برای توسعه روابط خارجی کلان‌شهرها

بر این باوریم که وجود ۸ کنسولگری و دفتر نمایندگی کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان در مشهد الرضا (ع)، به‌خودی‌خود فرصتی بسیار ارزشمند، مزیتی منحصر به‌فرد و دست‌مایه مغتنمی برای تعالی دیپلماسی‌های بیست و دوگانه استان امام مهربانی‌ها، خاصه شتاب‌بخشی به توسعه روابط خارجی بزرگ‌ترین کلان‌شهر مذهبی جهان (از نظر وسعت) با جهان پیرامون به‌شمار می‌آید و باید آن را قدر دانست و تلاش‌شان را ارج نهاد. بدیهی است بر اساس مطالعات آینده‌پژوهانه، این مزیت‌ها و فرصت‌ها نسبی و گذراست. بدین معنی که ساختار کنسولگری‌ها بر سر جایشان باقی خواهند ماند، اما کارکردهای آنان قطعاً به‌مرور دستخوش تحولات و تغییرات می‌شود؛ زیرا از طرفی قانون ۷۹ ماده‌ای کنوانسیون وین درباره روابط کنسولی، متعلق به ۵۹ سال پیش، یعنی مصوب سال ۱۹۶۳ میلادی و ۱۳۵۳ خورشیدی است و از سوی دیگر همگان به‌وضوح شاهدیم نقش «نرم‌افزارها» (سامانه‌های الکترونیکی) به مرحت رشد فناوری‌های نوین در همه چیز و همه‌جا از جمله ایفای وظایف کنسولی، نقشی حداکثری شده است و جایگاه «انسان‌افزارها» روز به روز حداقلی‌تر می‌شود. بنابراین تردیدی نیست و فاداری دولت‌ها به برخی مفاد آن کم‌کم رنگ خواهد باخت. از این‌رو، کنسولگری‌های به‌روز، خلاق، منعطف، هوشمند و آینده‌پژوه به‌خوبی می‌دانند که این دگردیسی شغلی دیر یازود به‌سراغ مجموعه آنان نیز خواهد آمد و قطعاً اندیشه‌ای خواهند کرد تا شأن و منزلتشان از یک کنسولگری به‌روز، مؤثر و کارآمد به سطح نازل کنسولگری که تمام وقت درگیر پاسخ‌گویی به امور سجلی ارباب رجوع شامل گذرنامه، روادید، ازدواج، طلاق، ارث و... است، کاسته نشود.

متفاوت و پرمزیتی مانند مشهد، مکه و مدینه، اهمیت دوچندانی یافته و مستلزم نگاهی دیگر است؛ نگاهی کاملاً متمایز و غیرهم‌سنگ با شهرهای بزرگی در داخل مانند «اصفهان»، «تبریز» و «شیراز» و در خارج مثل «جده» و حتی «ریاض» پایتخت. جالب است بدانیم در مقام مقایسه، به چشم زائران میلیونی حرم رضوی، «تهران» به‌مثابه «ریاض» است و «مشهد» دقیقاً خود «مکه و مدینه». همان‌طور که هر سال میلیون‌ها زائر افزون از ۱۰۰ کشور دنیا نه فقط در ایام مناسک حج، بلکه در سراسر سال به عربستان سفر می‌کنند و «ریاض» را ندیده، مستقیم عازم «مکه» و «مدینه» می‌شوند. به همین ترتیب، میلیون‌ها زائر غیرایرانی بارگاه منور رضوی از راه‌های مختلف به «مشهد الرضا (ع)» مشرف می‌شوند و «تهران» را ندیده، از کشور خارج می‌شوند. به همین دلیل مشهد را «پیشانی نظام» می‌خوانند. ناگفته نماند که فلسفه وجودی ۸ کنسولگری در مشهد دقیقاً به این موضوع برمی‌گردد و مخرج مشترک همه آنان «خدمت» به زائران کشور متبوع است و پس، به همین دلیل، در بسیاری از ۱۸ کلان‌شهر ایران، حتی یک کنسولگری هم وجود ندارد!

خودم نیز هستم، دستم را بسته‌اند. «خیلی زود دیر می‌شود!» حکایت اینجاست. همه باید سریع بچنینیم، فرقی هم نمی‌کند که کنسولگری‌های کشورهای معظم «ترکمنستان»، «تاجیکستان»، «قرقیزستان» و «عراق» باشند که سال‌ها در دایره «خدمت» محصور مانده‌اند، هر چند ارائه خدمات کنسولی‌شان چشمگیر باشد یا نمایندگی‌هایی چون «افغانستان» و «ترکیه» که علاوه بر این خدمات معمول، بسترهای تعاملی دوطرفه را در اینترنت به‌شکل مقبولی برای اتباعشان فراهم کرده‌اند یا نمایندگی «پاکستان»، این ایرانی‌ترین همسایه، باشد که وبگاه و صفحه‌ای در اینترنت ندارد، اما به لطف حضور رسانه‌ای و فعالیت‌های اجتماعی و مردمی به‌ویژه اظهار همراهی‌ها و هم‌دردی‌های برادرانه و بهنگام با دولت و ملت ایران، جزو کنسولگری‌های شاخص از نقطه نظر اجتماعی به‌شمار می‌آید.

به دلیل همین تفاوت‌ها و مزیت‌های منحصر به‌فرد، این انذار را به کارکنان کنسولگری‌هایشان بدهند که چون «مشهد کلان شهری است فراملی و پایتخت جهان تشیع»، باید به سرعت از گام اول یعنی «خوب ماندن» گذر کنند که در این صورت، فرصت و فراغت «عالی شدن» را از دست خواهند داد. چه بسا کارکنان کنسولگری کشور «جده»، «مکه» و «مدینه» و حتی در «نجف» و «کربلا» به‌دلیل همین کثرت اشتغالات در خدمت‌رسانی به حجاج و زائران ایرانی، ممکن است گرفتار این آسیب شوند و بدین سبب است که از این سکون و سکوت فعال‌نما، در شهرهای زائرپذیر به «آفت» یاد می‌کنیم.

فلسفه وجودی ۸ کنسولگری در مشهد به این مسئله برمی‌گردد و مخرج مشترک همه آنان «خدمت» به زائران کشور متبوع است و پس.

خوب نمائید، عالی باشید

امروزه کنسولگری‌های «خوب» مانده در مشهد، محصور در دایره خدمات سجلی کنسولی، اگر صرفاً اوج نگاه و پاسخ‌شان جلب رضایت ارباب رجوع باشد و به افق‌های بالایی سر ننگرند و گام‌های بلندی برای «توسعه مناسبات بازرگانی، اقتصادی، علمی و فرهنگی و...»

همه باید بدانند، اینجا بزرگ‌ترین کلان‌شهر مذهبی جهان است. اینجا پایتخت جهان تشیع است. اینجا پیشانی نظام است. اینجا یگانه کلان‌شهری دنیاست که مردم کشورش هر ۳ سال یک‌بار میلیونی به آن سفر می‌کنند و فرودگاهش، تنها فرودگاه غیرزیان‌ده پس از پایتخت است. همچنین، بیش از ۵۳ درصد تخت هتل‌ها و تأسیسات گردشگری در این شهر است. دومین گردش مالی کشور در اینجا رخ می‌دهد. بیش از ۶۰ درصد مقاصد ریلی کشور به این سمت است. مشهد رتبه نخست جذب دانشجویان غیرایرانی پس از پایتخت را دارد و ده‌ها و بلکه صدها «ترین» و «تفاوت» دیگر. پس با این همه تعاریف و تمایز، جا دارد از خادمان زائران غیرایرانی رضوی در کنسولگری‌های مستقر در مشهد تمنا کنیم که: لطفاً دیگر «خوب نمائید»، بلکه «عالی باشید» و فراموش نکنید برای «عالی بودن»، باید در مشهد «متفاوت باشید»، چون «مشهد، شهر تفاوت‌هاست».

مشهد، کلان‌شهری فراملی

شایسته است سفرا و دیگر مسئولان سیاسی